

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De diminutione. Capvt XLIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

autem vnus dies bene, & ex præceptis tuis actus peccanti, immortalitati anteposendus. Cuius igitur potius opibus vitamur, quam tuis: quæ & vitæ tranquillitatem largita nobis es, & terrorem mortis sustulisti.

Virtus imperatoris.

Ego sic existimo, in summo Imperatore quatuor has res inesse oportere, scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem. Quis igitur scientior vnquam aut fuit, aut esse debuit? qui e ludo atque pueritiæ disciplina, bello maximo atque acerrimis hostibus ad patris exercitum, atque in militia disciplinam profectus est, qui extrema pueritia miles fuit summi imperatoris, incunte adolescentia maximi ipse exercitus imperator: qui sæpius cum hoste confluxit, quam quisquam cum inimico concertauit; plura bella gessit, quam ceteri legerunt; plures prouincias confecit, quam alij concupuerunt, cuius adolescentia ad scientiam rei militaris non alienis præceptis, sed suis imperijs; non offensionibus belli, sed victorijs; non stipendijs, sed triumphis est traducta.

Item. Non enim illæ sunt solæ virtutes imperatoris, quæ vulgo existimantur, labor in negotio, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in prouidendo; quæ tanta sunt in hoc vno, quanta in omnibus reliquis imperatoribus, quos aut vidimus, aut audiimus, non fuerunt.

De diminutione.

CAPVT XLIII.

Verum cum multa de amplificationibus apud Rhetores passim occurrant, mirum est, cur de diminutione permulti nihil attingant, siue quod ab eloquentiâ hanc rerum extenuationem alienam esse putent, siue quod nullam esse artem diminutionis existiment.

Ego verò sic arbitror, & istam quam vocant *uicium* prudentissimæ partem esse eloquentiæ, & eius artificium minimè negligendum. Occurrunt autem sæpe tempora minuendi, quorum imprimis haberi oportet rationem.

Et illud quidem frequentissimum est,

cum ab aduersario contra rem nostram est aliquid copiosius exaggeratum, quod infringi, atque comminui multis modis solet: vel enim dicemus calentem adhuc. Rhetorum studijs hominem suo ingenio plenius indulgisse, similem videri circulatoribus, qui mansuetas circumducunt belluas, cum verò, & scriptis programatis, & crebro tympanorum sonitu ad videndam eximie magnitudinis belluam omnes inuitarint; degenerem feram, & vt aiunt, murem pro leone ostentant. Sic illum diti verboso ambitu perstrepiuisse, vt rem paruum extolleret, sed omnia in eius contemptum refundi, non fieri verbis elephantos, ex culicibus manere semper eadem rerum prætia, siue quis attollat, siue detrahat. Aduersarium intemperanter abusiui auribus grauissimorum hominum, quibus id persuaderi posse existimauit, quod vix mulierularum, aut puerorum crudelitati insinuaret.

Deinde, si quæ asserti possit comparatio, in qua ea ipsa, quæ ad rem attollendam magnificentissimis verbis prædicauit, per antiagogem rei vilissimæ, vel haud ita laudatam tribuamus, & risum inde excitare possimus auditorum, quod sæpe fit, perit tota illa, quæ ab aduersarijs est conformata magnitudinis species, & in fumos euanescit. Vt si quis formam aliquam pulcherrimi corporis exquisitis orationis pigmentis ornari, nos deinde irridendo eadem de olla diei posse demonstremus, vel si operosissimum Regis alicuius Mausolæum amplissimis verbis extulerit, nos muscam nobilium sepulcrum ostendamus, quod ingeniosissimè fecit Martialis, vbi agit de vipera in succino sepulta, l. 4. ep. 48.

Flentibus Heliadum cunctis dum Vipera serpit,

Fluxit in obstantem succina gemma feram.

Quæ dum miratur pinguis se rore teneri:

Concristo riguit vincita repente gelu.

Nec tibi regale placeas Cleopatra, sepulchros:

Vipera si tumulo nobi iore iacet.

Sic & Cupidinem Deorum potentissimum cum aliqui verbosissima oratione laudasset; Bellissimè retorquens aduersarius cum vespa contulit: *Alas habet, & Vespa: velum habet, & Vespa, & cætera, quæ in eodem argumento dici possunt.*

Vel si quæ ab aduersario dicta sunt, omnes veritatis habent numeros, non rectè, aut securè confutari possunt; tunc, aut dicendi modus erit perstringendus, aut otiosa oratio vellenda.

canda, quod ea frustra conetur extollere, de quibus nemo ambigat: sic callidissime Cæsar, cum in consultatione de supplicio Catilinariorum non lubenter audiret, conurationis crimen atroci quadam, ut debebat, oratione augeri, non refellit quidem eos, qui gravissime de hoc crimine dixerant, neque enim erat, aut tutum, aut prudens hoc facere, quid igitur facit, ut rem minuatur: modum dicendi arguit: sed per Deos immortales, quo illa oratio pertinuit? an, ut vos infestos conurationi faceret? scilicet, quem tanta res, atque tam atrox non permovet, cum oratio accendit? Vel si facti alicuius minuendi data sit occasio, tum contra faces aduersarij aspergenda erit frigida, ut magni, et inusitatum facinus, vestrem scidit, resarciatur, & reliqua similia.

At quæres? num præter hæc tempora, & concertationes, occurrant etiam plerumque loci, in quibus diminutione sit utendum? Ita est profecto, artificiosissimæ est eloquentiæ, sua prudenter minuere, vel certe dictis minime attollere. Tum vero recte fit, cum res magnæ dicuntur, cum aq̄d magnos auditores, cum personæ graues, & gloriosissimæ famæ loquuntur, quarum dicta, ut oracula non verborum multitudine, sed pondere vim suam obtinent, simplicius enim narrant, & tamen tonant oratione, quia vita fulgurant. Paulus

Aemilius apud Titum Iuium, orationem habet de suis rebus gestis, nihil minus ornatum, stylum epistolarum diceret. *Profectus ex Italia, classem à Brundisio sole orto solui, nona die hora cum omnibus meis nauibus Corcyram tenui. Inde quinto die Delphis Apollini, pro me, exercitiisque vestris sacrificavi, Regem ad pugnam coactum vici, Macedoniam in potestatem populi Romani redegi.* Hæc à summo Imperatore profecta, longè magis eruditas aures afficiunt, quam si ipse Marcus Tullius ornatissima oratione suas in Amano victorias celebraret. Fit autem, ut auditores hac modestia deliniti, plura silentio suppressa existiment, & verborum moderationem flagrantissimis studijs compensent.

Eandem diminutionis rationem ferme sequuntur, qui ponderosam amant in oratione sobrietatem, studentque potius, ut magna viuant, quam ut diserta loquantur. Itaque consilio, & synonyma, & duplicata, & contraposta, & sustentationes, & commorationes, & expolitiones, & circumductiones verborum declinant, ac sicum sicum, dicunt: sed tantam habent in vita venerationem, in dictis maiestatem, ut amplificationis ornatu nihil indigeant.

(.)